

A lengyel zsidó menekültek helyzete javult a megszállást megelőző hónapokban. Annak ellenére, hogy egyes kormányzati tényezők, például az egyébként jó szándékú Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter a menekültkérdésben nem tanúsított különösebb jóakaratot, 1943. november 16-án a parlament költségvetési vitájában erről a következőket mondta:

Az is természetes, hogy én ezzel kapcsolatban a legszigorúbb intézkedéseket adtam ki, amelyek abban állnak, hogy ha egy beszivárgott zsidót a határon elfognak, azt azonnal vissza kell dobni. Azt hiszem, ez a legegyszerűbb és legtermészetesebb eljárás. Ha már az ország területén belül van, akkor pedig meg kell fogni, és internálótáborba kell vinni. Ez is megtörténik minden esetben és e tekintetben a helyzet a következő. *(Halljuk! Halljuk! a jobboldalon – Egy hang a szélsőbaloldalon: A Duna-parti hotelekben vannak!)*

Hivatalos adatok szerint beszivárgott zsidó van összesen 1530 az internálótáborokban. Ebben a számban nincsenek benne a 14 éven aluli gyermekek és a 70 éven felüli öregek, betegek, továbbá a nők, akikkel szemben megtettem azt a kivételt, hogy ha akad egy zsidó család, amely befogadja, odaengedtem.⁸⁰

Mindazonáltal 1943 vége felé javult a menekültek sorsa. S ebben nemcsak annak volt szerepe, hogy Kállay miniszterelnök tisztességes kiutat keresett a háborúból (lásd a 7. fejezetet), és ennek folytán a politikai légkör oldódott, de sokat lendítettek az ortodox zsidó vezetők erőfeszítései is. Az ortodox vezetők túltették magukat a neológok jogi formalizmusán, s Blau Lipót, Brick Miksa, Deutsch Adolf, Frank József, Freudiger Fülöp, Stern Hermann és Leó saját segélyező- és mentőbizottságot szerveztek a menekültek illegális úton történő megsegítésére.⁸¹ 1943. november 16-án a cionisták és ortodoxok megállapodást kötöttek, s ebben leszögezték:

- a két bizottság munkáját összehangolják;
- a rendelkezésre álló anyagi forrásokat közösen használják föl;
- közösen kezdenek akciót, hogy további pénzüsszegekre tegyenek szert.⁸²

A cionisták és ortodoxok megállapodásakor a még Magyarországon tartózkodók száma becslések szerint 15 000 körül mozgott. Megoszlásuk a következő volt:⁸³

Szlovákiából	6000–8000 fő
Németországból és Ausztriából	3000–4000 fő
Lengyelországból	1900–2500 fő
Cseh- és Morvaországból	500–1000 fő
Jugoszláviából	300– 500 fő

A Vaada tevékenysége nem korlátozódott arra, hogy a már Magyarországra került zsidó menekülteken próbáljon segíteni. Ezenkívül az elnyomás alatt élő lengyelországi és szlovákiai zsidó közösségek és a szabad